

ERDÉLYI IFJUSÁGI PARLAMENT. A főhatalomváltás első éve óta nem hangzott el annyi népérdekeket tolmácsoló megnyilatkozás az erdélyi magyar sajtóban, mint a legutolsó esztendőben. Kétségkívül leg-szorultabb évéig várt vele a kisebbségi társadalom s most is a történelmi változások szele töri meg a hallgatást. A középrétegek megszólalása ez, de lelkiismeretek nyilatkoznak meg, akik lázadnak a felsőbb gyámkodás ellen s magukévá élik a tömegek sorsát. A polgári demokrácia viszonylagosan felszabadult szóvivői: írók szólaltak meg, míg az a hagyományos nevű nagybirtokosokból, a pénzügyi életbe beépült jogászokból álló káder, amely a kisebbségi politika első vonalába tornászta magát, ma még kevésbé tartja szükségesnek elgondolásait a súlyosbodó helyzetben előálló új feladatokról a közvélemény elé tárni, mint azelőtt. Valószínűen legendafosztó lenne, ha megszólalnának s a nyilvánosság próbáraejének tennék ki eszmekörüket. Ez a tömegektől távoli, valóságos vesztegár alatt tartott politikai tőke minden népi vagy értelmiségi megmozdulást, amely a széles társadalmi rétegeket aktivizáló önvédelmet hirdeti, ellenséges bizalmatlansággal tekint. Velük szemben kétségkívül van valami törvényszerűség úgy Magyarországon, mint az utódállamok magyarjainál az írók egyidejű társadalmi megmozdulásában. Az irodalmi közlés elemi erejű, őszinte folyamatában élve s a tömegeket mozgató erőknél is jobban utjába esve, nem csoda, ha éppen ők bélyegezték az *elhallgatást* nemzetellenes bűnnek (*Féja Géza.*) Politikai járatlanságukat lelkiismereti és értelmi készségük pótolta (*Németh László*) s mentve lévén a társadalmi betokozódás átkától, mint annyiszor a történelmi változások során, ma is éppen ők: a „szellem” embe-rei, a köznapi politika híres becsmérlői azok, akik lélekszakadva hirdetik, hogy a tömegek politikai éberségére nagyobb szükség van ma, mint bármikor.

Nem egyivású emberekről van szó, nem is egy táborba tartozókról, de lehetetlen észre nem venni náluk azt a közös törekvést, mely az egy sorsközösségbe nivellálódó népi tömegek érdekvédelmét akarja hathatós rendszerbe foglalni. Míg az idősebb erdélyi nemzedék demokratikus lelkiismereténél egyéni színezetű hanggal találkozunk, amely maga is a fiatalabbak közt lel visszhangra (*Spectator, Szentimrei, Molter, Kós*), az ifjakknál már maga az indulás is kollektív jellegű (lásd ankétjuket a *Független Ujság* és a *Brassói Lapok* hasábjain), s egyszerre több világszemléletet tart össze a kisebbségi küzdelem valóságtalaján.

Kisebbségi helyzetben a „nép” több társadalmi réteg érdekközösségét jelenti, mint az anyaállam kiéleződött osztályellentétei között. Az utódállamok háború utáni értelmiségi nemzedékében kevesebb a beléje ojtott társadalmi előítélet, ami bomlasztaná a néppel való érdekközösséget s Erdélyben a belső önkormányzati hagyományok is élnek még.

Honnan van mégis, hogy a magyar nyelvterületeken oly jó hírnévnek örvendő erdélyi kitervelés néhány év óta hamarabb jut máshol intézményes megvalósításhoz, mint odahaza? Hogy a szociális állásfoglalásnak és a népi hagyományoknak az a szerencsés összhangja, ami 1919 óta cikkekben, könyvekben nem szűnt meg az erdélyi magyar szellemiség job-bik lelkiismerete és minden magyar nyelvterületre világító szövétnek lenni, az utóbbi időben Csehszlovákiában teremtett napilapot (*Magyar Nap*) és termékeny ifjusági találkozót (*Tavaszi Parlament*), Magyarországon pedig könyvsorozatot (*Magyarország felfedezése*) és ifjusági mozgalmat (*Márciusi Front*).

Indulásban negyedévenként nem volt hiány s hogy az utóbbi esztendő-kben egyik sem tudott intézményes formára lelni, annak egyik főoka

az a szivós hátmögötti gyámkodás, amivel az uralkodó hatalomból átmentett erdélyi magyar reakció lepányvázza az önálló kezdeményezést. A kisebbségi vezetőréteg képtelen átfogó akcióra, hacsak nem tekintélyének ismételt megóvásáról van szó s minden „összefogó“ ereje abban az aláaknázásban merül ki, amellyel keresztül-kasul tárnázta az erdélyi magyar társadalom dus ágazatát.

Az utódállamokban ma több társadalmi ethosz kell a néppel szolidáris kiálláshoz. S Erdélyben még nehezebb, mint pl. Csehszlovákiában, mert jelentős mozzanatok kedveznek a tömegérdekeket feladó kisebbségi reakciónak. A fiatalok soraiban össze kell gyűljön az a minden társadalmi tettnél nélkülözhetetlen magatartás, amely képes lesz mindezzel megbizkozni s akkor újra az erdélyi magyarság ad irányt kialakult nemzetiségi öntudatával az utódállamok magyar szellemiségének.

Messze kiható, egészséges szintézis készül, a *Tizenegyek Anthológiájánál* és az *Erdélyi Fiatalok* kezdeti éveinél termékenyebb. *Balázs Ferenc* szellemi öröksége s a demokratikus közvéleményt teremtő *Kacsó Sándor* új összefogáshoz törnek utat. A kisebbségi sorsba belénőtt aktivista fiatalok folyóiratok körül éppugy, mint a szövetkezeti mozgalomban, a Magyar Párt szabadelvűbb tagozataiban, (Marosvásárhely, Nagyenyed, stb.) a Magyar Dolgozók Szövetségében vagy a Szociáldemokrata Párt magyar szekciójában egyre élesebben érzik a népi tömegek várakozó tekintetét. Ebben az új értelmiségben a tárgyi indítékok erősebbek a személyieknél s világnézeti elképzelések köldökszinórja mind kevésbé köti Mohamed koporsójaként ég és föld közé.

A közeledési folyamatot jobb és baloldalt egyaránt észlelhetjük. Az általában jobboldalinak tekintett *Hitel* például eleinte imperialista jellegű, tehát haladás- és kisebbséggellenes nacionalizmust igyekezett népszerűsíteni, míg ma mindinkább bizonyos pozitívista kisebbségi helyzetfelmérés érvényesül nála s ha külön rovatban és szerkesztői óvással is, de ellenvéleményeikkel helyet kapnak a szabadelvű munkatársak is. Ott bujkál még soraiban a Wotán-keresés, amellyel szűk hazánkban totális harcot vivna, a tömegekben lappangó nemzetiségi öntudat és erdélyi összetartozás felszínre hozása helyett, de a kisebbségi sors mind nyomatékosabban lép elő hasábjain s vezető ideológusa, *Albrecht Dezső* is jónak látja az ifjúsági találkozóról irt cikkében (*Transsylvania Diéta, 1937. 1. sz.*) a népi felépítés szükségét kihangsúlyozni társadalmunkon belül. Ez is elég, hogy meglegyen az alap a közös munkára a legfontosabb tömegszükségletek terén (pl. népoktatás, kisebbségi szociográfia, stb.)

Albrecht „diétának“ nevezi a találkozót, noha a „diéta“ kiváltságos rendek merev tárgyalóközössége volt. Ezzel szemben az Erdélyi Fiatalok már a „parlament“ szót használja, ami ténylegesen különböző álláspontok demokratikus összevetését jelenti egy kollektív cél érdekében. A szóhasználat itt elvi jelentőségű. Hogy mégis az Erdélyi Fiatalok váratott legtovább magára megnyilatkozásával, annak valószínű magyarázata, hogy az Erdélyi Fiatalok már önmagában is ifjúsági parlament volt egykor s szereti mai leszűkült kereteivel is a demokratikus erdélyi gondolat egyedül hivatott letéteményesének tekinteni magát. „Függvénnyifjúságnak“ nevezi azokat, akik jobbra-balra leváltak tőle, akiket egyik oldalt karrier, másik oldalt szélesebb társadalmi perspektívák vonzottak. Nem veszi észre, hogy azok, akiket az alsóbb néprétegekkel való szolidaritás határozottabb kiállásokhoz vezetett, tehát nem érvényesülési vágy vitt el az Erdélyi Fialoktól, következetes valóság-elvi felfogásukkal ma teljesebben tudják értékelni a népérdekeket összefűző tran-

szilvanizmust, amit annak idején romantikusan, mintegy kívülről rajongtak körül. „Függvény-ifjúság”? A jobb és baloldali világnézeti fölénynek kétségkívül semmi keresnivalója egy őszinte találkozni akarásnál, de nincs az „arany középut” fölényének sem.

„Győzött az Erdélyi Fiatalok lebecsmérelt szelleme, feladták a két dogmatikus álláspontot? Vagy megtévesztő játék folyik a szavakkal: liberálizmus, demokrácia, humanizmus?” — kérdi az Erdélyi Fiatalok (1937. 2. sz.) az óvatosság szimatjával.

Valami ténylegesen győzött, de nem annyira az „Erdélyi Fiatalok szelleme”, ami szűkkeblűséget és gyakorlati társadalmi elzárkózást is takar, hanem a népi felelősség, amit ideológiailag az Erdélyi Fiatalok is szolgál.

Hogy pedig azok, akik, marxisták és nemmarxisták, a tulajdonképpeni radikális, baloldali szárnyát teszik ennek a mozgalomnak, „liberalizmust” képviselnek-e? Mint politikai elvet nem, de mint magatartást a közös platformot keresőkkel szemben, kétségkívül „Demokráciát” pedig föltétlenül. Népi demokráciát s benne a dolgozó rétegek érdekvédelmét. És végül „humanizmust” is. Az emberi tömegek és az emberi haladás szeretetét. A tudomány, a műveltség s az előrelendítő szabadsághagyományok szeretetét.

Egyesek ezen a szárnyon a csehszlovákiai Tavasz Parlamenttől még „nagyvonalú ideológiai összecsapást” vártak (*Kovács Károly*, Korunk 1936, február) s mivel nem kapták meg, duzzogva fordultak el tőle. De azok, akik a néppel nem szűntek meg élő kapcsolatban lenni, fel tudtak számolni mechanisztikus elképzeléseikkel a nemzetiségi kibontakozás parancsoló szociális követelménye előtt. S ma épp úgy szemben állnak a vezetést kiváltságként űző uralkodó kasztokkal, amelyek vezényszóra akarják érdekeikhez idomítani a tömegeket, mint azokkal, akik az egyes néprétegek közti antagonizmus kielezését éppen a közös veszély előtt űzik. (*Bányai László*)

A NKÉT A CSEHSZLOVÁKIAI IRÓK SZOCIÁLIS HELYZETÉRŐL. A haladó cseh írók negyedévenként megjelenő folyóirata, a *Blok U** a közelmúltban körkérdest rendezett hasábjain a csehszlovák írók társadalmi helyzetéről. Összesen 90 írot szólítottak fel az ankéten való részvételre, akik közül azonban mindössze negyvennégyen tartották kötelességüknek (köztük a magyar *Morvay Gyula* és egy német meg egy lah író, a neves *Ondra Lysohoňsky*), hogy a feltett kérdésekre válaszoljanak. A szerkesztőség konkrétan az írók szociális helyzetét kívánta feltárni és kielemezni annak a három kérdésnek segítségével, melyet felvetett. Nevezetesen: 1. Mikor ir Ön? 2. Megnehezíti-e irodalmi tevékenységét az Ön esetleges polgári foglalkozása vagy sem? 3. Hogyan képzelné el az író ideális munkalehetőségét nálunk, és mit lehetne ma konkrétan tenni annak megvalósítása érdekében?

A cseh és szlovák írók legjobbjai — *Karel Čapek*, *Josef Hora*, *Otokar Fischer*, *Karel Teige*, *Jiri Mahen*, *St. K. Neumann*, azután *Peter Jilemnický*, *Franyo Král*, *Hana Gregorová*, *Geiza Vámos* és mások — továbbá három kisebbségi író válaszolt a kérdésekre. A hozzászólások hangján érzik, hogy az írók zöme komolyan fogta fel feladatát és a kérdések súlyához mértén lelkiismeretesen válaszolt a feltett kérdésekre. Az ankét így fontos személyi és emberi dokumentumok tárházává vált.

*1937 (II.) évf. 1., 2. szám, Prága. Szerkesztik: Bedřich Václavěk, Peter Jilemnický és Ján Noha. Négy nyelvű (cseh, szlovák, német, lah) folyóirat.